

його бібліотеки [16, с. 196–250]. Починаючи з 18 століття авторитет Плінія дещо послаблюється, а його праця піддається критиці. Особливо це відчувається у судженнях Р. Б'янкі-Бандінеллі, який стверджує, що Пліній далекий від мистецтва і його по суті не розуміє, поняття естетики для нього чуже [15, с. 4–11]. А Ч. Мурхауз вважає, що Пліній Секунд розуміється в мистецтві на рівні середнього римлянина, у якого недостатньо розвинене естетичне відчуття [19, с. 29–35].

У сучасному мистецтвознавстві є дві точки зору, що розглядають відношення римлян до мистецтва: «проримська» і «антиримська». «Проримська» полягала в тому, що римляни шанували мистецтво, добре розбиралися у ньому, а «антиримська» – римляни не належним чином цінували твори мистецтва. Дослідник Дж. Тойнбі називає абсурдною «антиримську» точку зору, проте і не є зятим прихильником «проримської» [24]. Але, як би там не було, «Naturalis Historiae» Плінія залишається єдиним збереженим джерелом знань про античне мистецтво та лексику, якою користувалися античні митці.

Сьогодні багато чим зобов'язане античності та середньовіччю. Свою роль в цьому зіграв і Пліній, який своїм про-світницьким твором прагнув принести користь людям, знайомлячи їх з науковим та творчим надбанням попередників та сучасників.

«Naturalis Historiae» Плінія Старшого, без сумніву, є надбанням надзвичайної цінності як у галузі літератури, так і в сфері науки чи мистецтва, чи практичного їх застосування. Результати нашого дослідження можуть бути використані як при вивченні самого твору, так і при підготовці фахових словників, а також може представляти інтерес для творчих людей – художників, архітекторів, мистецтвознавців тощо. Наукові пошуки у галузі лексики мистецтва, зокрема у творі Плінія Старшого «Naturalis Historiae», який є цінним джерелом, дасть можливість виявити основні закономірності та шляхи розвитку словникового складу латинської мови, причини та час виникнення кожного слова та зміни значення.

Література:

1. Альбрехт М. История римской литературы / М. Альбрехт // Перевод с немецкого А. И. Любжина. – Москва : Греко-латинский кабинет Ю. А. Шичалина, 2004. – Т. 2. – 704 с.
2. Беркова Е. А. Научная литература ранней империи / Е. А. Беркова // История римской литературы / Под ред. С. И. Соболевского, М. Е. Грабарь-Пассек, Ф. А. Петровского. – Москва : Издательство АН СССР, 1962. – Т. 2. – С. 135.
3. Виппер Б. Р. Введение в историческое изучение искусства / Б. Р. Виппер. – Москва : Издательство В. Шевчук, 2008. – 368 с.
4. Виппер Б. Р. История европейского искусствознания. От Античности до конца XVIII века. / Б. Р. Виппер, Т. Н. Ливанова. – Москва : Академия наук СССР, 1963. – 436 с.
5. Геллий Авл. Аттические ночи. Книги I-X / Пер. с лат. А. Я. Тыжова. – Санкт-Петербург : ИЦ «Гуманитарная академия», 2007 – 480 с.
6. Геллий Авл. Аттические ночи. Книги XI-XX / Пер. с лат. А. Я. Тыжова. – Санкт-Петербург : ИЦ «Гуманитарная академия», 2008 – 448 с.
7. Даниленко В. П. Русская терминология: Опыт лингвистического описания / В. П. Даниленко. – Москва : Наука, 1974. – 246 с.
8. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. / Пер. М. Гаспарова. – Москва : Астрель, 2011. – 570 с.
9. Литичевский Г. С. Природа моря в контексте натурфилософских представлений Плиния Старшего / Г. С. Литичевский // Архив истории науки и техники. – Вып. 1 : Сб. статей. – Москва : Наука, 1995. – С. 191–209.
10. Лосев А. Ф. История античной эстетики. / А. Ф. Лосев. – Москва : Издательство АСТ, 2000. – Т. 1–8.
11. Плиний. Об искусстве. / Перевод и примечания Б. В. Варнеке. – Одесса, 1918. – 289 с.
12. Плиний Старший. Естествознание: Об искусстве. / Перевод с латинского, предисловие и примечания Г. А. Тароняна. – Москва : Ладомир, 1994. – 941 с.
13. Светоний Гай. Жизнь двенадцати цезарей / Пер. М. Гаспарова. – Москва : Наука, 1993. – 368 с.
14. Beaujean J. Histoire naturelle. Plin L 'Ancien. / J. Beaujean [éd. et trad.]. – 37 vols. – Paris : Les Belles Lettres, 1950.
15. Bianchi-Bandinelli R. Piccoli problemi da risolvere. I: Parrasio, linea, spazio, volume. – CA, 1938. – № 13. – pp. 4–11.
16. Spanische Forschungen der Görresgesellschaft. Reihe 1. – Münster : Aschendorff, 1930. – 402 S.
17. Isager J. Pliny on Art and Society: The Elder Pliny's Chapters on the History of Art. – Odense : Odense University Press, 1991. – 263 p.
18. Jex-Blake K., Sellers E. The Elder Pliny's Chapter on the History of Art. – London, 1896.
19. Moorhouse A. C. A Roman view of Art. – Greece & Rome, 1940. – X. – pp. 29–35
20. Murphy T. Pliny the Elder's Natural History : The Empire in the Encyclopedia. – Oxford : Oxford University Press, 2004. – 233 p.
21. Pliny the Elder. Natural History with an English Translation in Ten Volumes by Harris Rackham. – London : The Loeb Classical Library, 1938–1962.
22. Pliny the Elder. The Natural History. / Translated by John Bostock and Henry Riley. – London, 1855.
23. The Historie of the World. Commonly called, The Naturall Historie of C. Plinius Secundus. / Translated into English by Philemon Holland, Doctor in Physic. – London, 1601.
24. Toynbee J. M. C. Some Notes on Artists in the Roman World. – Brussels : Latomus, 1950. – Volume VI. – 56 p.

УДК 8.811.112.2

Г. Л. Лисенко, З. В. Чепурна,

Національний технічний університет України «КПІ», м. Київ

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З АНІМАЛЬНИМ КОМПОНЕНТОМ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

У статті аналізуються останні дослідження в галузі фразеології, розглядається класифікація ФО з АК за ступенем семантичної злитності компонентів, пропонується поділ анімалізмів на групи, вивчається можливість фразеологічного та нефразеологічного перекладу ФО з АК з німецької мови українською, а також застосування таких лексичних перекладацьких трансформацій як антонімічний переклад, конкретизація та генералізація.

Ключові слова: семантична злитність, фразеологічний переклад, перекладацькі трансформації, анімальний компонент, характеристика, явище, оцінка, фразеологічні вирази, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення.

PROBLEMS OF TRANSLATION OF THE GERMAN PHRASEOLOGICAL UNITS WITH ANIMAL COMPONENTS INTO UKRAINIAN

The article analyses the latest researches in the sphere of phraseology. Classification of PU with AC according to the degree of components' semantic continuity is regarded, division of animalisms into groups is proposed, possibility of phraseo-

logical and non-phraseological translation of PU with AC from German into Ukrainian as well as use of lexical translation transformations, namely, antonymic translation, concretization and generalization are studied.

Keywords: semantic continuity, phraseological translation, translation transformation, animal component, characteristic, phenomenon, score, phraseological expressions, phraseological unity, phraseological combinations, concretization, generalization.

ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА НЕМЕЦКИХ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ С АНИМАЛЬНЫМ КОМПОНЕНТОМ НА УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК

В статье анализируются последние исследования в области фразеологии, рассматривается классификация ФО с АК по степени семантической слитности компонентов, предлагается разделение анимализма на группы, изучается возможность фразеологического и нефразеологического перевода ФО с АК с немецкого языка на украинский, а также применение таких лексических переводческих трансформаций как антонимический перевод, конкретизация и генерализация.

Ключевые слова: семантическая слитность, фразеологический перевод, переводческие трансформации, анимальный компонент, характеристика, явление, оценка, фразеологические выражения, фразеологические единства, фразеологические сочетания.

Головною ознакою фразеологічних одиниць, яка відрізняє їх від інших значущих одиниць, слів і термінологічних сполучень є семантика, їх образний зміст, а, отже, розгляд семантичної сутності анімального компоненту в складі фразеологічної одиниці та шляхи його семантичного перетворення представляють собою неабиякий інтерес для філологів-науківців.

Успішний розвиток сучасної фразеології дозволив мовознавцям висунути поняття стержневого компоненту, який відрізняється більшою кількістю оцінок його змістових та формальних властивостей. Питанням статусу компонента фразеологічних одиниць (ФО) займався О.В. Жуков. Розгляд різноманітних точок зору на компонент ФО, а також аналіз наукових дефініцій компонента і їх синтез дали змогу О.В. Жукову запропонувати нову оригінальну точку зору на компонент, яка полягає в наступному: компонент не існує до фразеологізму, він вторинний, похідний. Значення компоненту має потенційний, ймовірний характер. Компонент набуває цього значення після того, як сформована ФО. На думку О. В. Жукова компонент не має позасистемних значень ні перед утворенням ФО, ні після нього [3, с. 22]. Питання про визнання чи невизнання компонента ФО власне словом – одне з суперечливих у фразеології. Деякі лінгвісти вважають, що компоненти ФО втрачають основні властивості слова (Л.А. Новиков, W. Fleischer, A. Iskos та інші). Ряд вчених притримуються думки, що компоненти ФО є словами і зберігають їх основні ознаки (И. И. Чернышева та ін.). В. П. Жуков вважає, що компоненти ФО в будь-якому разі беруть участь у формуванні фразеологічного значення, завдяки чому вони мають певну семантичну самостійність. Наукова новизна статті полягає в комплексному розгляді ФО з АК в німецькій мові в перекладацькому аспекті. Отже, предметом нашого інтересу є ФО з анімальним компонентом. Вивчення питання про участь анімального компонента в створенні фразеологічного значення, а також питання перекладу ФО з АК українською мовою є теоретично значимими для сучасної теорії перекладознавства. В якості досліджуваних нами ФО виступають назви домашніх тварин, диких звірів, земноводних, комах, тощо. Такі лексико-семантичні одиниці називаються анімалізмами. Парий А.В. вважає, що анімалізм «як особливий словесний знак є важливою комунікативною одиницею», яка відіграє надзвичайно важливу роль в житті суспільства [5, с. 76]. Цим пояснюється необхідність вивчення природи семантичної сутності анімалізму, визначення його місця в системі мови та відношення до інших елементів лексико-семантичної системи мови. Науковці вважають, що при фразеологізації анімальний компонент зазнає якісних змін та набуває нових ознак. Об'єктом нашої статті є семантична сутність анімалізму як елемента лексико-семантичної системи, здійснення семантичного перетворення, якісні зміни при фразеологізації, роль асоціацій у формуванні ФО з анімалізмом.

Призначення семантики анімалізму полягає в тому, щоб через образне уявлення вказати на денотат, конкретизуючи його і даючи йому емоційну оцінку. ФО з анімальним компонентом охоплюють головним чином сферу емоцій та почуттів, а також різноманітну гамму оцінок. Ми вживасмо фразеологізми, щоб шляхом конкретизації через образне уявлення виразити певне ставлення до предмета, що супроводжується його емоційною оцінкою. Отже, ставлення людини до предмету думки виражається саме в семантиці.

ФО з АК є структурною одиницею мови, яка характеризується повним чи частковим семантичним перетворенням анімалізму, який позбавлений семантичної самостійності і, внаслідок цього, втратив лексичне значення в результаті деактуалізації. Семантична деактуалізація анімалізму фразеологічної одиниці спричиняє втрату предметної спрямованості, а, отже, семантичної співвіднесеності з відповідними словами вільного вжитку. Не зважаючи на втрату анімальним компонентом фразеологізму основних ознак слова вони беруть участь у створенні фразеологічного значення, що свідчить про певну семантичну самостійність компонентів [4, с. 123]

Як підтвердження згаданого вище розглянемо наступну фразеологічну одиницю: *aus einer Mücke einen Elefanten machen – робити з мухи слона*. В даному випадку анімалізм втрачають своє основне значення назв біологічних видів тварин, проте семантична самостійність компонентів зберігається, хоч і в незначній мірі. Цей фразеологізм має значення «перебільшувати» – з такої малої істоти як *комар* зробити такого велетня як *слон*. Тобто анімалізм зберігає сему «розмір».

Розглянемо роль анімалізму у відображенні ознаки при порівнянні як одного з видів семантичного перетворення, при якому характеристика і узагальнений образ представлені окремо. Іншими словами, анімалізм у складі компаративних фразеологічних одиниць називає не саму особу чи явище, а вказує на його певні характеристики та дає оцінку. Напр.: *schlafen wie ein Murmeltier*. Загальне значення фразеологізму визначається властивістю байбака міцно спати. *Rot wie ein Krebs- червоний як рак*. Асоціація з червоним кольором ґрунтується на особливості раків набувати червоного кольору при потрапленні в окріп. *Grausam wie ein Tiger- лютий як тигр*. Значення ФО пояснюється біологічним фактом.

Анімалізми в структурі ФО виступають зазвичай об'єктом порівняння. На підставі вище розглянутих фразеологізмів можна стверджувати, що цілісне значення ФО формується на основі значення анімалізмів. Це дає можливість згрупувати анімалізми в декілька груп:

1. Найменування домашніх тварин: *der Ochse: dumm wie ein Ochse, die Ziege: so eine alte Ziege, der Esel: zum Esel machen, das Pferd: das beste Pferd im Stall, die Kuh: eine bunte Kuh, die Katze: die Katze im Sack kaufen, der Hund: da liegt der Hund begraben, das Schwein: Schwein haben*.

2. Найменування диких тварин: *der Hase: alter Hase, der Fuchs: was der Löwe nicht kann, das kann der Fuchs, der Wolf: wie der Wolf in der Fabel, die Maus: wie Mäuse in der Speckseite leben, der Bär: gesund wie ein Bär, der Löwe: der Löwe des Tages, der Tiger: grausam wie ein Tiger, der Affe: sich einen Affen kaufen, der Elefant: sich benehmen wie ein Elefant im Porzellanladen*.

3. Найменування птахів: *der Hahn*: den roten Hahn aufs Dach setzen, *das Huhn*: mit den Hühnern aufstehen, *der Storch*: wie der Storch im Salat, *der Sperling*: ein Sperling in der Hand ist besser als eine Taube auf dem Dach, *die Nachtigall*: die Nachtigall einer Gruppe sein, *der Strauß*: er steckt den Kopf in den Sand wie der Vogel Strauß.

4. Найменування риби: *der Aal*: den Aal beim Schwanz fassen, *der Hecht*: ein toller Hecht.

5. Найменування плазунів: *die Natter*: eine Natter am Busen nähren, *die Schlange*: Schlange stehen.

6. Найменування комах: *die Mücke*: aus einer Mücke einen Elefanten machen, *die Fliege*: eine leichte Fliege, *der Floh*: einen Floh für einen Elefanten ansehen.

7. Найменування земноводних: *der Frosch*: er hat Frösche im Bauch.

8. Найменування червів та моллюсків: *die Schnecke*: kriechen wie eine Schnecke, *der Wurm*: einen Wurm im Kopf haben.

Крім анімалізмів назв тварин до класу анімалізмів слід віднести також слова, похідні від них. Розглянемо декілька прикладів: Лексема *bocken* походить від слова *der Bock* – козел, цап. Як відомо, ця тварина дуже вперта. Тому це слово має значення *упиратися*.

Слово *eseln* має два значення: 1) тяжко працювати, гнути спину; 2) зробити дурницю. Це слово утворене від анімалізму *Esel* – осел. Осел з давніх-давен був твариною, яка виконувала в господарстві всю важку роботу, крім того, ця тварина асоціюється з поняттям «дурний». Аналогічним чином утворені анімалізми *dachsen*, *affen*, *kälbern* та інші.

Таким чином, завдяки асоціативному мисленню в свідомості людини відображається суб'єктивне бачення світу. Асоціації, які виникають на основі реальних властивостей об'єктів, позначуваних словом, чи уявлень про них, сприяють формуванню у компонентів нових значень і слугують мотивом для семантичного переосмислення фразеологічних одиниць. Отже, анімалізм як компонент називає не саму особу чи явище, а вказує на їхні певні характеристики [2, с. 124].

На сьогодні відомі кілька класифікацій фразеологічних одиниць з анімалістичним компонентом. Одна з перших була зроблена французьким мовознавцем Ш. Балі, а пізніше доповнена російським вченим В. Виноградовим. Він виокремлює ФО з АК за ступенем злитності компонентів: *фразеологічні зрощення*, *фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення*. Проте, деякі вчені (І. І. Чернишова, А. Іскос) дотримуються широкого розуміння фразеології та відносять до складу ФО ще і *фразеологічні вирази*, до яких належать прислів'я, приказки та крилаті вирази.

Фразеологічні вирази або *ідіоми* визначають як семантично неподільні ФО, значення яких не випливає зі значень їх компонентів: *Da liegt der Hund Begraben!* – *Ось де собака заритий!* Для більшості зрощень є характерною відсутність живого синтаксичного зв'язку між його компонентами, тобто, синтаксична неподільність. Синтаксична єдність та синтаксична неподільність дають змогу зрощенням виступати еквівалентами слів: *j-n zur Eule machen* – *j-n auslachen*, *spotten* (*висміювати кого-небудь*).

Компоненти фразеологічних єдностей втрачають предметну (денотативну) спрямованість і починають відображати таку позамовну дійсність (предмети, явища, властивості, тощо), з якою втратили (повністю або частково) зв'язок самі по собі компоненти: *Fliegen fangen* – *ловити мух(байдикувати)*. Для фразеологічних єдностей характерна семантична двоплановість. У зворотах окремо взятих від контексту не можливо визначити їхню семантику, бо такі словосполучення можуть вживатися як вільні, у прямому значенні, так і як фразеологічні в переносному, тобто вони є омонімічними. Сказане можна проілюструвати двома прикладами: 1. *Der Junge näherte sich einem Ochsen und wollte ihn bei den Hörnern packen*. 2. *Er packte sofort einen Ochsen bei den Hörnern und fragte ob sie ihn heiraten wollte*.

Фразеологічні сполучення виникають внаслідок окремого сполучення семантично перетвореного компонента, Анімальний компонент набуває в процесі семантичного переосмислення фразеологічно зв'язаного значення, яке сприяє формуванню серійної сполучуваності зі словами певної семантичної групи, підсилюючи таким чином образність: *essen(schlafen) wie ein Dachs*, *wie ein Murretier*.

Фразеологічні вирази характеризуються стійкістю у своєму складі та вживанні семантичною подільністю та складаються зі слів з вільним значенням. У сфері фразеологічних виразів з АК можна знайти ФО комунікативного та номінативного характеру. До перших належать комунікативні одиниці, які передають ціле повідомлення, вживаються або самотійно, або як базисний мовний знак більш складного за структурою речення. Це головним чином комунікативні одиниці афористичного характеру: *wo Bienen sind da ist auch Honig*. Інші вживаються як номінативні одиниці, які називають те чи інше явище екстралінгвістичної діяльності, виступають як образні та виразні еквіваленти слів: *furchtsam wie ein Hase*.

В залежності наявності чи відсутності в мові перекладу еквівалентів виділяємо два основні способи перекладу ФО з АК:

– Фразеологічний переклад;

– Нефразеологічний переклад (за відсутності фразеологічних відповідників чи аналогів).

Фразеологічний переклад передбачає: а) *переклад фразеологічним еквівалентом*, тобто фразеологізмом української мови рівноцінним одиниці оригіналу за всіма показниками, тобто він повинен мати таке саме денотативне та конотативне значення. Мова йде про абсолютну і повну еквівалентність, яка свідчить про дуже високі вимоги, які стоять перед фразеологічним еквівалентом [4, с. 153]. Відносний фразеологічний еквівалент відрізняється від абсолютного лише тим, що має порівняно з ФО оригіналу лише один відмінний показник: інші часто синонімічні компоненти, незначні зміни синтаксичної структури, тощо. Різниця може полягати в лексичній або синтаксичній сполучуваності. Порівняємо: *Da lachen ja die Hühner* – *Та це ж курам на сміх!* б) *переклад фразеологічним аналогом*. Існують фразеологічні еквіваленти на новій метафоричній основі. Такі відносні еквіваленти деякі мовознавці (Комиссаров, Рецкер) називають аналогами. Наприклад: *wie die Mäuse in der Speckseite leben* – *кататись як сир в маслі*. в) *переклад ФО з АК із застосуванням трансформацій*. У даному випадку можливе застосування а) антонімічного перекладу: *das Kalb will klüger sein als die Kuh* – *Яйця курку не вчать*. б) застосування конкретизації: *jedem Vogel gefällt ein Nest* – *кожен кулик своє болото хвалить*. в) застосування генералізації: *den schlafenden Löwen aufwecken* – *будити звіра в кому-небудь*.

Нефразеологічний переклад передбачає відтворення ФО за допомогою лексичних, а не фразеологічних засобів. Такий переклад досить рідко, буває повноцінним, завжди є певні втрати, що і змушує перекладача звертатися до нього лише у крайньому випадку. До цього виду перекладу деякі вчені відносять *лексичний переклад*, *калькування* та *описовий переклад*. До лексичного перекладу віднесемо ФО з АК *sich D einen Affen kaufen* – *залити очі, напиться*. В українській мові ФО має семантично еквівалентне словосполучення. В якості *калькування* можна розглянути наступний приклад: *Bärenkräfte haben* – *мати ведмежу силу*. *Описовий переклад* ФО з АК зводиться до перекладу не самого фразеологізму, а його тлумачення. Це можуть бути пояснення, описи, порівняння і т. і. Наприклад: *seinem Affen Zucker geben* – *відаватися нестримним веселоцям, потурати власним бажанням*.

Нашим **подальшим дослідженням** може бути розгляд німецьких ФО з АК з точки зору національно-культурного надбання народу з урахуванням їхніх структурних та семантичних особливостей.

Література:

1. Коптілов В.М. Теорія і практика перекладу : Навчальний посібник / В. М. Коптілов. – Київ : Юніверс, 2002. – 280 с.
2. Виноградов В. С. Введение в переводоведение : общие и лексические вопросы / В. С. Виноградов. – Москва : Издательство ИОСО РАО, 2001. – 400 с.
3. Жуков В. П. Семантика фразеологических оборотов / В. П. Жуков. – Москва : Русский язык, 1984. – 336 с.
4. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): учебник для институтов и факультетов иностранных языков / В. Н. Комиссаров. – Москва : Высшая школа, 1990. – 253 с.
5. Парий А. В. Фразеологические единицы с анимальным компонентом в современном немецком языке : Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук / А. В. Парий. – Киев : Киевский государственный педагогический институт иностранных языков, 1987. – 203 с.

УДК 811,111'373.7

Л. О. Лисенко,*Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, м. Кіровоград*

КОНЦЕПТ «КОЛІР» В АНГЛОМОВНІЙ ФРАЗЕОЛОГІЧНІЙ КАРТИНІ СВІТУ ЯК ПРОЯВ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПЕЦИФІКИ

Статтю присвячено розгляду особливостей вербалізації кольорових концептів, які мають національну специфіку у фразеологічній картині світу англійської мови. Проводиться аналіз на базі колоронімів «синій / блакитний», «білий», «чорний», «червоний».

Ключові слова: фразеологічна картина світу, фразеологічна одиниця, концепт, колоронім.

THE CONCEPT «COLOUR» IN THE ENGLISH PHRASEOLOGICAL WORLDVIEW AS A MANIFESTATION OF NATIONAL SPECIFIC

The article considers the process of verbalization of colour concepts as the national specific of the English phraseological worldview. Also, colouronyms «blue», «white», «black» and «red» have been analysed.

The comparison of colour in different languages made it possible to identify the specific of the national outlook. It is established that the concept of colour is one of the principles of culture that reflects the ways of formation and development. Our investigation showed that in English colour concepts such as «blue», «white», «black» and «red» are the most widespread, and colouronym «blue» occupies a leading position.

Key words: phraseological worldview, phraseological unit, concept, colouronym.

КОНЦЕПТ «ЦВЕТ» В АНГЛОЯЗЫЧНОЙ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ КАРТИНЕ МИРА КАК ПРОЯВЛЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ СПЕЦИФИКИ

Статья посвящена рассмотрению особенностей вербализации цветовых компонентов в английском языке, которые обладают национальной спецификой во фразеологической картине мира английского языка. Проводится анализ на базе колоронимов «синий / голубой», «белый», «черный», «красный».

Ключевые слова: фразеологическая картина мира, фразеологическая единица, концепт, колороним.

Дослідження кольороназв у лінгвістиці має доволі довгу історію: цієї проблематику займалися такі дослідники, як Р. Алімпієва, Ю. Апресян, Н. Бахіліна, Л. Грановская, Л. Зубова, А. Кириченко, А. Критенко, Л. Миронова, В. Москович, та ін. При цьому об'єктом дослідження часто ставали не тільки способи найменування кольорів у тій чи іншій мові, а й використання кольористики в усіх інших сферах життя та мистецтва, а особливо в літературі. Так, у поезії його використовують для передачі кольорового еквіваленту дійсності, емоційно-сміслового настрою твору та його символіки. Результати численних досліджень кольору в різних галузях науки детально висвітлювали такі основні аспекти цього явища, як його психологічні характеристики М. Люшер, Г. Клар), психосемантику (Р. Фрумкіна) та символіку (В. Бауер). Окрім цього, на сьогоднішній день науковці дали відповідь на низку питань, пов'язаних із проблематику кольору, серед яких роль прототипу в мовній концептуалізації кольору (А. Вежбицька) та роль кольору в актуалізації архетипного образу (К. Юнг).

Протягом останніх десятиліть, з формуванням нової, когнітивно-комунікативної або функціональної парадигми у лінгвістиці спостерігається зростання інтересу до цієї проблематики. У контексті сучасної лінгвістичної парадигми вивчення категорії кольору в мові потребує інтегрованого підходу. Так, дослідники зазначають, що в історії вивчення слів-кольоронайменувань склалися лінгвістична, психологічна, культурно-антропологічна традиції. Дослідження колоронімацій відбувається в різних мовознавчих галузях – етимології, словотворі, ідіостилістиці, лінгвостатистиці, психолінгвістиці [10].

Зацікавленість цією тематикою демонструють як західні дослідники, так і вчені всього пострадянського простору. В когнітивному і соціокультурному аспектах найменування кольорів розглядали Р. Адамсон, Дж. Ван Брейкел, А. Вежбицька, Р. Кассон, К. Келлі, М. Кріг, Л. Маффі, В. Мерріфілд, Б. Сондерс та ін. Серед українських дослідників проблемами лінгвокольористики цікавилися І. Бабій, Л. Пустовіт, Л. Ставицька, Р. Яворська та ін. Аналіз лексико-семантичної групи кольору проводили на матеріалі багатьох мов у таких напрямках: зв'язок і взаємодія між концептуалізацією кольору носіями мови і розвитком словника кольороназв у мові (досліджували Б. Берлін, Т. Прістлі, П. Кей), колір кризь призму психолінгвістики (О. Василевич, Р. Фрумкіна, А. Залевська), структурний і семантичний аналіз кольороназв (А. Кириченко, В. Франчук, Т. Пастушенко), історія виникнення та розвитку колірних лексем (М. Чикало, О. Дзівак), та ін. [4].

На думку Г. Яворської, назви кольорів як об'єкт дослідження виявилися надзвичайно цікавими у кількох важливих відношеннях: на матеріалі різних мов світу їх розглядали як з погляду проблеми мовних універсалій, так і у ракурсі семантичної типології мов, у процесі виявлення національно-специфічних моделей світу, адже назви кольорів переконливо свідчать про відмінні засоби мовної концептуалізації світу [10, с. 42].

У галузі когнітивної семантики на увагу заслуговує праця А. Вежбицької, в якій авторка при дослідженні мовних концептів кольору запропонувала враховувати стійкі асоціативні зв'язки, що існують між концептом та його «еталонним» носієм – прототипом – у свідомості людей, які користуються цим концептом (наприклад, для синього кольору таким прототипом буде небо, для зеленого – рослинність, для червоного – вогонь та кров тощо). Однак при цьому важливо враховувати той факт, що в різних лінгвокультурах такі прототипи можуть не тільки не збігатися, а й кардинально різнитися між собою, адже сприйняття кольору пов'язане з певними «універсальними елементами людського досвіду», які по-різному концептуалізуються в різних мовах [3, с. 231-290].